



This work is licenced under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod licencom Creative Commons Imenovanje 4.0. međunarodna

STRUČNI
RAD

UDK: 811.163.42'243

81'243:003

81'243:003.085

DOL: <https://doi.org/10.22210/strjez/53-2/2>

Primljen: 23. 11. 2023.

Prihvaćen: 16. 12. 2024.

Procjenjivanje pisane proizvodnje na razini A2 u hrvatskom kao inom jeziku

Antonia Ordulj
aordulj@fhs.unizg.hr
Fakultet hrvatskih studija, Zagreb

Ranka Đurđević
rdurdevi@ffzg.hr
Filozofski fakultet, Zagreb

Pisana jezična proizvodnja bilo u učenju prvoga jezika, bilo u ovladavanju inim jezikom učenicima je različito zahtjevna s obzirom na njihove individualne razlike te kulturu iz koje potječu. Pisanje na inom jeziku treba promatrati kao zasebno područje jer se od pisanja na materinskom razlikuje ne samo u planiranju i razvijanju teme, nego i u brojnim obilježjima pisanoga jezika (npr. tečnosti, točnosti, strukturi) te razini poznavanja jezika, što uključuje ovladanost jezičnom normom i leksikom (Silva 1993). S obzirom na to da je pisanje u inom jeziku izrazito složena djelatnost pod utjecajem brojnih čimbenika, i procjenjivanje je pisane proizvodnje vrlo složeno te je poželjno imati unaprijed razrađene kriterije prema kojima se procjenjuje. Na nižim razinama ovladanosti inim jezikom pisanje je zahtjevnije jer su resursi ograničeni i nema mnogo prostora za improvizaciju. Često se stoga primjećuje oslanjanje na materinski jezik, a katkada čak i na jezik posrednik, najčešće engleski. Iz navedenih razloga na nižoj razini ovladanosti i procjenjivanje je ponešto zahtjevnije. Cilj je ovoga rada na temelju relevantne literature te višegodišnjega iskustva ponuditi mogući opisnik za procjenjivanje pisane proizvodnje na razini A2 u hrvatskom kao inom jeziku (HII).

Ključne riječi: *pisanje, prvi jezik, ini jezik, pisanje na hrvatskom kao inom jeziku, razina A2, procjenjivanje pisane proizvodnje*

1. PISANJE NA PRVOM JEZIKU

Jezična djelatnost pisanja složen je kognitivni proces koji podrazumijeva primjenu različitih znanja i brojnih vještina (psihomotoričkih, metakognitivnih, spoznajnih). Da bi se pisanjem ovladalo, potrebno je ovladati slovnim i pravopisnim sustavom nekog jezika te leksikom, morfologijom i sintaksom. Osim toga, potrebno je upoznati i obilježja i zakonitosti pojedinoga funkcionalnog stila te naučiti kako postići koheziju i koherenciju, čime se postiže strukturna povezanost teksta, ali i njegova smislenost (Mikulec i Carević, 2010). U odnosu na govorenje, pisanje je polaganiji proces koji podrazumijeva primjenu različitih metakognitivnih znanja, što obuhvaća planiranje, proizvodnju teksta te revidiranje (Schoonen i sur., 2009). Kvaliteta napisanoga teksta uvelike ovisi i o temi te količini enciklopedijskoga znanja koju autor o određenoj temi ima, što je osobito važno u fazi planiranja. Tijekom toga konceptualnoga procesa, a imajući u vidu temu o kojoj se piše, valja promišljati o većim i manjim strukturnim dijelovima teksta koje je potrebno organizirati u odgovarajućem kontekstu. Proizvodnja teksta oslanja se na uporabu dostupnih jezičnih sredstava pri gramatičkom i ortografskom kodiranju. Drugim riječima, pisac se mora osloniti na svoje jezično znanje, morfosintaksu, leksik te (nesvjesno) znanje o koheziji i koherenciji kako bi sadržaj koji je isplani-
rao preoblikovao u smislen tekst. Pritom je vrlo važna fluentnost, odnosno brza i precizna proizvodnja koja se postiže brzim i lakim prizivanjem jezičnih sredstava (Schoonen i sur., 2009). Završna je faza revidiranje, premda je ono prisutno tijekom cijeloga pisanja (zato se ono i smatra cikličkim procesom). Vješti se pisci često vraćaju na prethodne faze pisanja kako bi pregledali što su napisali. Revidiranje obuhvaća ponovno pregledavanje teksta s obzirom na smisao, ali i jezična sredstva kojima se autor služi da bi proizveo tekst.

Budući da pisanje podrazumijeva etape, važno je upravljanje vremenom tijekom proizvodnje teksta. Postoje procjene o tome kako se ono raspoređuje. Prema Mildner (2003, str. 188) planiranje obično oduzima 30 % vremena, proizvodnja oko 50 %, a revidiranje 20 %. Uspješan rezultat postiže se duljim rečenicama koje se u prosjeku sastoje od 11,2 riječi, a prosječan autor u svojim će rečenicama imati oko četiri riječi manje (7,3) (Mildner, 2003, str. 188).

2. PISANJE NA INOM JEZIKU

Opisani procesi na široj razini temelj su pisanja na materinskom, ali i inom jeziku. Pisanje je vrlo složena proizvodna djelatnost koju je potrebno uvježbavati i kod izvornih, i kod neizvornih govornika, posebice onih mlađe dobi zbog njihova ponešto slabije razvijenoga jezičnog i metakognitivnog znanja

te nepoznavanja konteksta. Odrasli korisnici inoga jezika u nešto su povoljnijem položaju jer se pri pisanju na inom jeziku mogu osloniti na iskustvo pisanja na prvom. Pritom veliku ulogu igra načitanost, ali i obrazovni sustav iz kojeg inojezični učenik potječe jer se poučavanju pisanja tekstova različite vrste u različitim dijelovima svijeta različito pristupa. Valja napomenuti i važnost jezičnoga konteksta u kojem se jezikom ovladava: je li riječ o učenju jezika u sredini u kojoj se on i govori pa su ga korisnici u mogućnosti istodobno učiti, ali i usvajati ili je riječ o sredini gdje se taj jezik ne govori pa su ga korisnici u mogućnosti samo učiti u formalnim okolnostima (Manchón, 2009: xiii). Ipak, najveći kamen spoticanja pri uspješnom pisanju na inom jeziku predstavlja ograničeno inojezično znanje. Istraživanje Schoonen i sur. (2009, str. 83) pokazalo je da bolje metakognitivno i jezično znanje utječu na brže prizivanje leksičkoga i gramatičkoga znanja te posljedično na bolju ovladanost pisanjem na prvom, a posebice na inom jeziku. Silva (1993) smatra kako su poteškoće pri ovladavanju pisanjem na inom jeziku vidljive u organizaciji i planiranju pisanih radova, uporabi neprikladnih postupaka argumentacije i naracije na diskursnoj razini te manjku fluentnosti, što dovodi do uporabe jednostavnijih rečenica i stilski siromašno pisanih radova. Osim toga, može se zaključiti da je ovladanost pisanjem u izravnoj povezanosti s razinom ovladanosti inim jezikom, ali i kulturnom i kontekstualnom svjesnosti (Archibald, 2001), što podrazumijeva uporabu prikladnoga vokabulara, razumijevanje različitih normi i žanrova pri pisanju tekstova.

3. PISANJE NA RAZINI A2 U HRVATSKOM KAO INOM JEZIKU

Razina A2 smatra se nastavkom pripremne temeljne razine A1. Riječ je o temeljnoj razini učenja i poučavanja na kojoj se ovladava „temeljnom govornom (npr. izražavanje mišljenja, osjećaja, želja i interesa) i pisanom (npr. pismo, životopis, opis) komunikacijom u osnovnim životnim situacijama“ (Nazalević Čučević, 2017, str. 35). Govornik razine A2 naziva se temeljnim korisnikom jezika te njegove prijamne (slušanje i čitanje) i proizvodne (pisanje i govorenje) jezične djelatnosti obuhvaćaju jezične aktivnosti vezane uz svakodnevnu komunikaciju sa sugovornicima o poznatim temama i događajima od osobnoga interesa. Uglavnom je riječ o uporabi jednostavnih i kratkih rečenica te vokabularu koji je dostatan za obavljanje uobičajenih aktivnosti u poznatim situacijama.

Kada je riječ o stjecanju gramatičke kompetencije na razini A2 (još i više na A1, ali i na B1), važno je napomenuti da se teži ovladati samo onim gramatičkim jedinicama koje u ciljnom jeziku imaju „veliku komunikacijsku vrijednost“ (Udier, 2017, str. 137). Kako ovladanost temeljnom

morfologijom govornika na razini A2 još uvijek nije potpuna, to znači da je „mogućnost pogreške pri jezičnoj proizvodnji znatna do velika“ (Udier, 2017, str. 136). Posljedica je to dakako morfološke složenosti hrvatskoga jezika i činjenice da je za uspješnu proizvodnju točnoga oblika imenice, zamjenice, pridjeva ili glagola potrebno primijeniti mnogo gramatičkih pravila. Stoga da bi uporaba različitih oblika kod učenika inoga jezika zaživjela, potrebno je određeno vrijeme. Tako se očekuje neusklađenost u sklonidbi pridjeva i posvojnih zamjenica i imenica, osim u onim padežima u kojima postoji podudaranje u dočetcima (Udier, 2017, str. 136). Riječ je npr. o nominativu jednine i množine za sva tri roda te akuzativu jednine ženskoga i srednjega te muškoga roda za neživo i akuzativu množine za sva tri roda kada je riječ o slaganju s prototipnim imenicama (tu ne ulaze imenice i-sklonidbe, imenice muškoga roda stranoga podrijetla, imenice srednjega roda s proširivanjem osnove u sklonidbi, kao ni one koje jesu česte, ali u množini mijenjaju sklonidbeni tip poput *djeca* i *braća* te tzv. *pluralia tantum* poput *vrata*). Također, na toj razini nije usvojen prezent glagola manje frekventnih glagolskih vrsta kao ni futur drugi (Udier, 2017, str. 136), nije sustavno ovladano ni kondicionalom, premda se može primijetiti uporaba 1. lica aorista glagola *biti* (npr. *ja bih kavu*) kao dijela kondicionala bez znanja o tvorbi toga oblika. To zapravo pokazuje da jezična kompetencija na toj razini može obuhvaćati i ustaljene izraze i kolokacije koji su naučeni kao gotove strukture i znaju se koristiti samo u tom obliku (Udier, 2017, str. 137) poput *dvoje djece*; *nemam vremena*; *diljem svijeta*. Udier (2017, str. 136-137) nadalje navodi da je u ovladavanju sintaksom naglasak na tvorbi jednostavnih rečenica s glagolom kao jezgrom te znatno rjeđe najfrekventnijih vrsta složenih rečenica poput vremenskih i uzročnih. Sintaksi se, uvelike opravdano, posvećuje manje vremena negoli morfologiji kada je riječ o stjecanju gramatičke kompetencije na razini A2. Slično je i s pravopisnom kompetencijom, koja se na toj razini odnosi na elementarna pravila i treba imati na umu da je uvelike ovisna o ovladanosti leksikom, ali i sociokulturnim znanjima poput poznavanja antroponima i toponima u ciljnom jeziku. Tako se od korisnika na razini A2 može očekivati da točno napiše sve glasove kao i većinu kratkih riječi i rečenica kojima je ovladao te da primijeni osnovna pravopisna pravila o pisanju velikoga i maloga slova u onim riječima koje su mu poznate, da zna prikladno završiti rečenicu s obzirom na priopćajnu svrhu i započeti je velikim slovom, da zna odvajati dijelove rečenice koji se nižu. Ipak, zbog utjecaja prvoga jezika ili drugih stranih jezika kojima je ovlada(va)o prije hrvatskoga, mogu se očekivati odstupanja u primjeni npr. pravila o pisanju velikoga slova kod primjerice odnosnih pridjeva na -ski, -ški, -čki, pisanju zareza i sl. (Udier, 2017, str. 212-214).

Ukupna pisana proizvodnja korisnika na razni A2 obuhvaća uporabu jednostavnih izraza, rečenica i struktura te naučenih fraza uz povezivanje riječi i surečenica veznicima *i*, *ali*, *jer*. S druge strane, stvaralačko pisanje podrazumijeva pisanje o temama od osobnoga interesa (obitelj, obrazovanje, posao, kratak životopis, putovanja) ili uobičajenim pojavnostima iz okoline (ljudi, mjesta, osobna iskustva o prošlim, sadašnjim i budućim događajima). Uz stvaralačko pisanje, za razvijanje pisane proizvodnje na razini A2 prigodne su i aktivnosti pisanja pisama, elektroničkih poruka, bilježaka, razglednica i čestitki te ispunjavanje obrazaca i upitnika (Cvitanušić Tvico i Nazalević Čučević, 2017, str. 21).

Prema *Opisnom okviru referentne razine A2* (Grgić i Gulešić Machata, 2017) za procjenjivanje ove razine važni su opseg (uporaba jednostavnih rečenica i naučenih fraza), točnost (uporaba jednostavnijih struktura), tečnost (prisutna zastajkivanja, preformulacije i greške) te kohezija i koherencija pri čemu je razvidno da govornik razine A2 može proizvesti kraći suvisao tekst uz uporabu kohezivnih sredstava (obično *i*, *ali*, *jer*). Kohezija, odnosno povezanost ogleđa se u gramatičkim međuovisnostima te se na razini A2 postiže različitim kohezivnim sredstvima, i to u prvom redu rekurencijom, paralelizmima, parafrazom, zamjenjivačkim elementima, konektorima i modifikatorima. Rekurencija se odnosi na ponavljanje, i to vrlo često prvoga elementa. To nije slučaj samo na razini A2, već i na razini B1, što je i očekivano s obzirom na još uvijek slabiju i gramatičku i leksičku kompetenciju. U pisanim se radovima korisnika razine A2 često ponavlja lična zamjenica *ja* kojom se „imenuje isti vršitelj različitih radnji“ (Nazalević Čučević, 2017, str. 40). Uz nju javljaju se i drugi upućivačko-zamjenjivački konektori poput naglašenih i nenaglašenih oblika ličnih zamjenica u 3. licu jednine i množine te posvojne zamjenice. Nazalević Čučević (2017, str. 40) navodi kako se upućivačke zamjenice naglašenih oblika često javljaju u funkciji anafore kako bi uputile na sadržaj prethodne rečenice. Na razini A2 često je prisutan i upućivačko-zamjenjivački element *to* u funkciji anaforičkoga demonstrativa (isto). Osim rekurencije prvoga elementa, javlja se i „rekurencija sadržaja s promjenom izraza“ (Nazalević Čučević, 2017, str. 39) koja se naziva parafrazom, a ogleđa se, primjerice, u uporabi bliskoznačnih glagola *voljeti* i *sviđati se*. Elipsa ili ispuštanje jedne ili više riječi u rečenici rijetko se primjećuje u pisanim tekstovima na razini A2. Broj je tekstnih veznika na razini A2 ograničen, a obično je riječ o suprotnim (*a*, *ali*), prostornim (*ovdje*, *tu*, *tamo*), vremenskim (*onda*, *zatim*), načinskim (*tako*), zaključnim (*dakle*), isključnim (*samo*), pribrojnim (*također*) i pojačajnim (*i*) konektorima (Nazalević Čučević, 2017, str. 40). Osim konektora, vrlo rijetko pojavljuju se modalne riječi,

odnosno modifikatori (npr. *nažalost*) kojima se obično izražava „stav prema sadržaju osnovne poruke“ (Nazalević Čučević, 2017, str. 43), čime se dodatno postiže tečnost i izvornost samoga teksta.

Ukratko može se reći da je razina gramatičke i leksičke kompetencije govornika na razini A2 još uvijek relativno niska, a ogleda se u uporabi jednostavnijih rečenica i struktura te naučenih fraza. Uporaba je vokabulara ograničena na one leksičke jedinice koje su često u uporabi i koje se dotiču usmene i pisane proizvodnje dostatne za uspostavu osnovne komunikacije i prijenos temeljnih informacija o govornikovo obitelji, poslu i događajima od njegova neposrednoga interesa. Iako je riječ o temeljnim korisnicima jezika, iz pregleda je literature razvidno da govornici razine A2 „pokušavaju oblikovati što tečniji i prirodniji tekst“ (Nazalević Čučević, 2017, str. 42), a što se u prvom redu postiže rekurencijom, zamjenjivačkim elementima te konektorima kojima se upućuje na vremenske ili prostorne okolnosti.

4. PROCJENJIVANJE PISANE PROIZVODNJE

Kako hrvatska jezikoslovna literatura bilježi nekoliko pojmova (procjenjivanje, provjeravanje, vr(j)ednovanje) u području jezičnoga procjenjivanja i obrazovanja, potrebno je odrediti koji će se pojam koristiti u ovom radu i zašto. Iako bi se na prvi pogled moglo reći da je riječ o istoznačnicama, Jelaska i Cvikić (2008, str. 124) jasno razgraničavaju ono što se pod svakim pojmom podrazumijeva:

1. Procjenjivanje (engl. *proficiency assessment*) se odnosi na „davanje suda o korisnikovu jezičnome znanju i umijeću“, a karakteriziraju ga standardizirani oblici procjene (npr. usmeni i pismeni ispiti), ali i procjenjivanje na temelju promatranja korisnika u različitim jezičnim djelatnostima. Za procjenjivanje nisu predviđena nikakva očekivanja, nego se procjenjuje kako i koliko korisnik zna.

2. Provjeravanje (engl. *achievement assessment*) se odnosi na „davanje suda o korisnikovu jezičnome znanju ili umijeću na temelju očekivanih postignuća“. Provjerava se ostvarenost ishoda poučavanja, često na kraju jezičnoga tečaja.

3. Vrijednovanje (engl. *evaluation*) se odnosi na „davanje suda i o korisnikovu znanju i jezičnome umijeću, ali i o uspješnosti programa koji je završio“ i može obuhvaćati „samu primjerenost načina procjenjivanja u odnosu na okolnosti ili razvijanje njegova znanja, smislenosti tog procjenjivanja i slično.“

U ovom će se radu koristiti termin procjenjivanje jer se čini najopćenitijim, što otvara mogućnost da se iz opisa njegova provođenja mogu izvoditi i dorađivati načini za preostala dva. Odabrani će se termin koristiti i kada se u nekim izvorima spominje vr(j)ednovanje ako se pod tim pojmom podrazumijeva „davanje suda o korisnikovu jezičnome znanju i umijeću“, kako su to definirale Jelaska i Cvikić (2008, str. 124). Međutim, za koji god se termin tko opredijeli s obzirom na ono što želi klasificirati, razvidno je da sva tri postupka zahtijevaju davanje suda o ostvarenju, u ovom slučaju pisanom. Iako nije uvijek nužno da je ulog za autora teksta o kojem se donosi sud visok, što prema klasifikaciji vrsta jezičnoga testiranja Ferbežar i Požgaj-Hadži (2008, str. 169) nazivaju „odlučivanje o ljudima“, svakako jest važno daje li se samo povratna informacija o nečijoj zadaći ili je procjena relevantna za određivanje razine ovladanosti, izdavanje certifikata, smještanje u grupu u kojoj će se nastava odvijati na određenom stupnju jezične ovladanosti, odobravanje stalnoga boravka ili stjecanje državljanstva i sl., pa onda ima i „društvene posljedice“. Osim toga, kako je u procesu poučavanja ocjenjivanje „konstantna nastavnička aktivnost usmjerena na unapređenje učenja i poučavanja, što znači da je ne samo slika učeničkih postignuća, već i svojevrsni odraz filozofije i kvalitete rada nastavnika“ (Popović, 2020, str. 17), potrebno je osigurati objektivnost i pouzdanost pri tom delikatnom, a važnom činu. Prema Visinko (2010, str. 284) za ispitivanje i procjenjivanje pisanja koristi se esejski tip zadataka kojemu je cilj da „učenik sastavi vezani tekst“, a što se u metodici jezika naziva učeničkim sastavkom. Učenički je sastavak, dakle, sredstvo kojim se (pr)ocjenjuje učenikova ovladanost pisanjem s obzirom na razinu jezičnoga znanja te proces učenja, poučavanja i uvježbavanja pisanja. Iako u literaturi postoje različite vrste procjenjivanja, najčešće se spominju holističko i analitičko (npr. Coombe, 2010; Ghalib i Al-Hattami, 2015). U holističkom procjenjivanju ocjenjivač se oslanja na vlastitu intuiciju pomoću koje donosi globalnu prosudbu (Zeroj, 2005, str. 192). S druge strane, analitičko procjenjivanje smatra se pouzdanijim jer se oslanja na prosudbu pojedinačnih aspekata, što je pri analizi učenikove pisane proizvodnje vidljivo u oslanjanju na razrađene opisnike. Neki autori (npr. Ferbežar i Požgaj-Hadži, 2008, str. 171) smatraju da bi bilo dobro da postoje barem dva ocjenjivača, jedan koji bi procjenjivao po analitičkoj ljestvici (po pojedinim parametrima kao što su sadržaj, jezična pravilnost, stil, leksik itd.), a procjena drugoga ocjenjivača bila bi holistička (po dojmu). No često je stvarnost takva da je, posebice kada je riječ o provjeravanju, ocjenjivač jedan i trebao bi u svojim opisnicima imati razrađene i one elemente koji bi mu pomogli i u holističkoj procjeni.

U kontekstu procjenjivanja tekstova inojezičnih učenika treba uzeti u obzir ono što za pojedinu razinu može biti predmet procjenjivanja. U slučaju da se to čini nakon što je održana nastava na određenoj razini, u ovom slučaju A2, pa se želi procijeniti, tj. provjeriti u kojoj su mjeri postignuti ishodi toga konkretnog programa, to znači u kojoj je mjeri ovladano pisanjem – treba biti svjestan da se ne mogu (pr)ocjenjivati oni sadržaji koji nisu poučavani. Druga je moguća situacija da se na temelju onoga što se očekuje na razini A2 procjenjuje nečija ovladanost pisanjem na toj razini, a da ispitivač nije nužno sudjelovao u poučavanju sadržaja ili se to radi s vremenskim odmakom od izvođenja samoga programa. To bi zapravo odgovaralo pojmu prototipnoga vanjskog procjenjivanja, procjenjivanja vrsnoće (engl. *proficiency assessment*) kako ga shvaćaju Jelaska i Cvikić (2008). Moguće je da opisnik bude isti, ali potrebno je prilagoditi analizu onome na što se usredotočujemo.

Analitički je pristup procjenjivanju već niz godina prisutan u hrvatskoj metodičkoj literaturi za hrvatski kao materinski jezik. Težak (1998, str. 502-503) skreće pozornost na pitanja na koja svaki nastavnik pri (pr)ocjenjivanju sastavaka treba odgovoriti, a koja se tiču: sadržaja, vrste teksta, kompozicije, stila, gramatike, pravopisa i urednosti. Na sličnom je tragu i Pavličević-Franić (2005, str. 181) koja obuhvaća: 1. logičku stranu sastavka (smislenost, povezanost, jasnoću, zanimljivost sadržaja), 2. kompoziciju (ustrojstvo dijelova, povezanost uvoda, glavnoga dijela i zaključka), 3. stilsku razinu (izbor riječi, ustrojstvo rečenica, ljepotu, funkcionalni stil pisanja), 4. gramatičko-pravopisnu pravilnost sastavka (broj, čestotnost, vrsta pogrešaka) te 5. vanjski izgled sastavka (urednost, čitkost, preglednost). Ipak, gledajući neke od tih elemenata poput zanimljivosti sadržaja i ljepote, može se vidjeti da procjenjivanje podliježe mogućoj neobjektivnosti. Kako se ono nastoji provesti što objektivnije, to je teško postići bez opisnika, odnosno popisa elemenata koje je potrebno analizirati te sukladno skali rangirati. Visinko (2010, str. 299-300) navodi da opisnici mogu razmatrati sastavak kroz tri razine: 1. sadržaj i kompoziciju, 2. jezik i stil te 3. formalno-pojavni izgled. Svaka od spomenutih kategorija ima deskriptore pomoću kojih učitelj procjenjuje učenikovu ovladanost u pojedinoj sastavnici. Autorica navodi i sastavnice koje smatra uvjetnima, a to su one na temelju kojih se sastavak može isključiti iz (pr)ocjenjivanja (diskvalificirati) (Visinko, 2010, str. 300). Kako se autorica bavi sastavcima osnovnoškolskih učenika hrvatskoga kao materinskoga jezika, tada je diskvalifikacija moguća samo prilikom onoga što se naziva „vanjsko vrednovanje“, tj. procjenjivanje, a ako je riječ o pisanju na nastavi, tada takvih isključivanja ne bi trebalo biti, nego bi trebalo raditi na otklanjanju uzroka za takav rezultat. Prema Visinko (2010) uvjetne su sastavnice to da sastavak

nije napisan ili je učenik napisao samo jednu ili nekoliko rečenica ili je pisao u natuknicama, zatim ako je pisao velikim tiskanim slovima ili sasvim nečitko te ako nije pisao o zadanoj temi i u zadanom obliku jezičnoga izražavanja. Ovaj popis može poslužiti kao orijentir jer se i u procjeni pisane proizvodnje na HIJ-u može naići na sastavke (eseje) koje je potrebno isključiti iz procjenjivanja. No, kako je cilj ovoga rada ponuditi opisnik procjenjivanja pisane proizvodnje inojezičnih učenika, popis uvjetnih sastavnica potrebno je revidirati, o čemu će biti riječi u sljedećem poglavlju.

O pisanju u HIJ-u govori se u nekoliko radova: za razinu C1 postoji izlaganje Juričić i Salak (2018), za razine B1 i B2 može se čitati u *Hrvatskom B1* (Grgić i sur., 2013) te *Hrvatskom B2* (Gulešić Machata i Grgić, 2015), a za B2 postoji i ispitni katalog (Jelaska i sur., 2014). Ipak, radovi koji se bave kriterijima za (pro)cjenjivanje pisane proizvodnje u HIJ-u su sporadični. Tako Banković-Mandić (2012) raspravlja o kriterijima ocjenjivanja eseja i stavu prema pisanoj proizvodnji na razini B1+ prema Zeroju. Autorica je pet tekstova učenika HIJ-a ponudila na procjenu osmero lektora HIJ-a, a zatim su ti tekstovi analizirani po načelima lingvistike teksta kroz sedam kriterija tekstualnosti De Beaugrandea i Dresslera (2010) (koheziju, koherenciju, intencionalnost, prihvatljivost, informativnost, situativnost, intertekstualnost) i tri regulativna načela (efikasnost, efektnost i primjerenost). Naime, cilj je istraživanja bio provjeriti što odražava ocjena eseja: gramatičku ispravnost ili komunikacijsku kompetenciju učenika HIJ-a jer autori na koje se oslanja smatraju tekst komunikacijskim događajem za koji je važnije je li on prihvatljiv i primjeren negoli je li gramatičan i dobro oblikovan. Lektori su upućeni da ocijene tekstove onako kako to inače čine na nastavi. Pokazalo se da ispravljaju sva gramatička i pravopisna odstupanja, ali pravopisna ne uzimaju u obzir prilikom procjene na nižim i srednjim stupnjevima. Broj gramatičkih pogrešaka utjecao je na ocjenu koju su dali svakom eseju. Eseje uglavnom nisu komentirali. Banković-Mandić (2012) zaključuje da su (pr)ocjeni eseja pristupali prema načelu gramatičnosti, a ne komunikativnosti, koja bi svakako trebala biti sastavni dio ocjene. Ipak, pokazalo se da su eseji ujednačeno rangirani i prema načelima lingvistike teksta i površinske analize. Oslanjanje na isključivo gramatičku procjenu eseja može se pronaći u želji da lektori budu što objektivniji, a dojam koji bi na njih ostavio tekst svojom duhovitošću, zanimljivošću ili inovativnošću na inom jeziku možda ne smatraju dovoljno objektivnim kriterijem koji bi mogli opravdati. Stoga zapravo upoznatost s kriterijima tekstualnosti i regulativnim načelima primjereno opisanima za pojedinu razinu ovladanosti HIJ-em te upoznatost s opisnim okvirom za pojedinu razinu poput *Hrvatskog A2* (Grgić i Gulešić

Machata, 2017), ali i sastavnice koje navode proučavatelji hrvatskoga kao materinskoga jezika mogu pomoći u oblikovanju opisnika pisane proizvodnje za pojedinu razinu. Čilaš Mikulić i Đurđević (2017) provele su istraživanje na 54 ispitna eseja polaznika Croaticuma na razini A2 prema Zeroju, a koje je na tragu spoznaja o lingvistici teksta. Rezultati pokazuju da nije neobično da količina i vrsta gramatičkih odstupanja utječu na procjenu eseja jer kohezivnost teksta ovisi o gramatici, leksiku i semantici, a u hrvatskom jeziku za to je važna morfosintaktička uređenost. Kako je hrvatski fleksijski jezik, autorice su upozorile da u početnim fazama učenja treba očekivati nesigurnost u temeljnim gramatičkim kategorijama kao što su rod, broj, padež i glagolsko vrijeme, a to će slabiti kohezivne sile. Analizirani tekstovi uglavnom su pokazali tipična obilježja diskursne kompetencije temeljnoga korisnika i bili su uglavnom koherentni (postojala je logičko-semantička veza među rečenicama), a katkad je bila narušena kohezija (zbog nesigurnosti u gramatici). Općenito, „u percepciji tekstova recipijenti nisu jednako tolerantni prema narušavanju kohezije i koherencije, zato lektor unaprijed treba odrediti što u sastavcima svojih učenika očekuje da bi onda mogao biti tolerantan prema odstupanjima od onog čime još nije ovladano ili što nije predmet procjene“ (Banković-Mandić, 2012, str. 354).

Kako za procjenjivanje pisane proizvodnje na razini A2 u hrvatskom kao inom jeziku nisu dosad razvijeni opisnici, ili barem nisu objavljeni, u daljnjem će se tekstu ponuditi jedan mogući prijedlog opisnika koji bi lektorima HIJ-a olakšao taj zahtjevan i odgovoran zadatak za razinu A2. Takav se opisnik uz određene dorade možda može primijeniti i za procjenjivanje pisanja na ostalim razinama HIJ-a, a može poslužiti i za procjenjivanje i za provjeravanje, samo je potrebno prethodno odrediti s kojim se ciljem testiranje pisane proizvodnje provodi. Stoga je cilj ovoga rada predložiti mogući opisnik pisane proizvodnje za razinu A2. Kako se zbog kretanja stanovništva u suvremenom svijetu u hrvatski obrazovni sustav uključuje sve više učenika kojima je hrvatski strani jezik, uvid u teoriju o pisanju na inom, konkretno hrvatskom jeziku, te prijedlog opisnika bili bi korisni i za poučavatelje hrvatskoga jezika u školama u Hrvatskoj.

5. PRIJEDLOG OPISNIKA PISANE PROIZVODNJE NA RAZINI A2 U HIJ-U

Predloženi opisnik (Tablica 1) plod je višegodišnjega nastavnog iskustva u radu s jezično i na druge načine heterogenim skupinama učenika u nastavi HIJ-a u Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik pri

Filozofskom fakultetu u Zagrebu. To uključuje poučavanje, provjeravanje, procjenjivanje te interakciju s kolegama lektorima koji su izvodili nastavu na istoj razini (A2). Iskustvo je nadograđeno spoznajama iz literature koje su iznesene u prethodnim poglavljima s osobitim naglaskom na kriterijima tekstualnosti i regulativnim načelima teksta. Oni su na temelju upoznatosti s opisnim okvirom *Hrvatski A2* (Grgić i Gulešić Machata, 2017) prilagođeni za tu razinu ovladanosti HIJ-em. Sastavnice koje se procjenjuju nastale su po uzoru na one koje navode proučavatelji hrvatskoga kao materinskoga jezika (v. poglavlje 4). Shodno tome, predlaže se da se esej procjenjuje kroz pet sastavnica: kompoziciju, izvršenost zadatka, rječnik, gramatiku i pravopis. Predviđeni maksimalan broj bodova za svaku sastavnicu jest dva. Prije daljnjega opisa svih sastavnica opisnika potrebno je odrediti kada je esej potrebno isključiti iz (pr)ocjene. Esaj se ne (pr)ocjenjuje ako: 1. nije napisan; 2. ima 40 % manje riječi od zadanoga broja; 3. ako je u cijelosti napisan od riječi samo u temeljnim oblicima (nominativ i infinitiv); 4. ako je napisan u natuknicama; 5. ako je napisan o nečemu drugom (potpuno promašena tema), što se može dogoditi kada korisnik ne zna što pisati o zadanoj temi ili je uopće ne razumije, nego piše ono o čemu zna pisati. Slijedi opis sastavnica procjene eseja.

Kompozicija. Kompoziciju teksta čine uvod, razrada i zaključak. Svaki element treba biti prisutan da bi kompozicija bila potpuna. Na razini A2 za uvod je dovoljna jedna do dvije rečenice. Primjerice, ako se opisuje fotografija, dovoljno je napisati *na fotografiji vidim(o) / na fotografiji je/su*. Razrada zauzima središnji dio teksta i uključuje smisleno organizirane rečenice o onom o čemu se govori uz upotrebu semantički primjerenih veznih sredstava, pri čemu se ostvaruje koherencija. U ovom dijelu autor uvodi nove motive, tj. na inovativan način govori o onom o čemu piše, vidi se referiranje na neko vlastito znanje o svijetu. Primjerice, ako opisuje fotografiju, mogao bi prema onom što vidi donositi zaključke poput *mislim da je toplo jer ljudi ne nose kapu ili šal / sada je podne jer/pa/i svi ručaju*. U zaključku je također dovoljno reći rečenicu do dvije poput *na kraju mogu/možemo reći da / mislim da / (ne) sviđa mi se i sl.* Ako su svi ti elementi zadovoljeni, ostvaruje se maksimalan broj bodova (2), ako su djelomično zadovoljeni, ostvaruje se jedan bod, a ako nisu, nula bodova.

Izvršenost zadatka. Ova sastavnica podrazumijeva da je odgovoreno na temu sastavka, što rezultira dorečenošću sadržaja. Usto, sve napisano u službi je odgovaranja na temu, nema rečenica koje se ne mogu povezati s temom i jedina im je svrha povećavanje broja riječi ili pokazivanje „onoga što se zna“ u slučaju da se znanje ne umije ili ne može pokazati tematski

prikladnim rečenicama. Drugim riječima, rečenice su informativne za kontekst u kojem se pojavljuju. Uspješno izvršen zadatak podrazumijeva da je ispoštovan zadani broj riječi, kao i to da su riječi, ako su bile zadane, iskorištene, i to s razumijevanjem. Ako su svi ti elementi zadovoljeni, ostvaruje se maksimalan broj bodova (2), ako su djelomično zadovoljeni, ostvaruje se jedan bod, a ako nisu, nula bodova.

Rječnik. Da bi se mogao procjenjivati rječnik na razini A2, potrebno je osvijestiti o kojim je temama taj korisnik sposoban govoriti i pisati. Unutar tih tema očekuje se i poznavanje prikladnoga leksika kojim se zadana tema razrađuje tijekom pisanja. Sastavci će se prema tome odlikovati većim ili manjim leksičkim bogatstvom, bilo da je riječ o samim leksemima, bilo da je riječ o naučenim izrazima i frazama koji se koriste precizno. Izbor riječi i izraza poklapa se s onim što predviđa *Hrvatski A2* (Grgić i Gulešić Machata, 2017) (ili nadilazi uobičajeno za razinu A2). Zbog bogatstva leksika ne očekuje se rekurencija. Dopušteno je do pet pogrešno upotrijebljenih riječi za maksimalan broj bodova (2). Ako je ovom zahtjevu djelomično udovoljeno, primjerice ako se ne vidi očekivano leksičko bogatstvo u opisu interijera, nego se vide ponavljanja pojedinih dijelova ili preskakanje opisa onoga što se ne može imenovati (a bilo bi očekivano na toj razini) te ako se pojavi od pet do deset pogrešno upotrijebljenih riječi, sastavak u tom elementu dobiva jedan bod, a ako to sve izostane i ima više od deset pogrešno upotrijebljenih riječi, sastavak u tom elementu ne ostvaruje bodove.

Gramatika. Gramatička točnost uz ovladanost leksikom vrlo je opipljiv i mjerljiv pokazatelj nečije sposobnosti da se izrazi na inom jeziku. Gramatička preciznost i jest važan pokazatelj sposobnosti izražavanja jer se tako dobrim dijelom ostvaruje kohezija i od recipijenta ne zahtijeva velik napor. Zbog toga postoji opasnost da procjena pisanja bude ocjena gramatičke uspješnosti teksta više negoli komunikacijske. I to je jedan razlog da se sastavi opisnik kojemu će gramatička preciznost biti jedan od elementa, nikako jedini. Stoga je i za taj element predviđeno bodovanje od dva do nula, pri čemu se za do pet gramatičkih pogrešaka dobiva maksimalan broj bodova (2), od pet do deset gramatičkih pogrešaka jedan bod, a ako sastavak ima više od deset gramatičkih pogrešaka, nula bodova. Pritom je svakako važno odrediti što je gramatički relevantno za određenu razinu. U ovom se dijelu može postaviti pitanje ponavljanja pogreške, no za gramatičko je odstupanje na ovoj razini teško reći što znači ponavljanje pogreške. Primjerice, ako se uz isti glagol napiše pogrešan padež, teško je reći proizlazi li pogreška iz nepoznavanja rekcije toga glagola ili iz nepoznavanja roda imenskih riječi ili pak iz još nedovoljne ovladanosti dočetcima. Stoga se

predlaže istom pogreškom smatrati samo ono što se ponavlja kao isto, npr. *ući u kući* [ući u kuću], *voziti biciklom* [voziti bicikl, voziti se biciklom], dok se *ući u školi* [ući u školu], *voziti autom* [voziti auto, voziti se autom] smatra novom pogreškom. Preciznije rečeno, ako se *ući u kući* u sastavku ponavlja kao *ušao je u kući*, *ući će u kući*, *ulazim u kući* itd., broji se kao jedna pogreška u cijelom sastavku. Ako se nova riječ u istoj ulozi koristi pogrešno, to se smatra novom pogreškom. Također, ako se ista riječ u novoj ulozi koristi u istom obliku (*kući*), npr. *izišao je iz kući* ili *čekao je pred kući* računa se kao nova pogreška, u ovom slučaju dvije jer je riječ o dvjema različitim ulogama. S pogreškama u konjugaciji je slično – ne može se sa sigurnošću reći je li korisnik pogrešno naučio tvorbu pojedinih glagolskih oblika/vremena ili je pogrešno naučio te oblike za pojedina lica. Stoga se svaki pogrešno konjugirani glagol smatra zasebnom pogreškom, osim ako se ne ponavlja isti glagol na razini istoga lica i oblika (vremena), npr. *čitim novine* [čitam novine], *čitim knjige* [čitam knjige], kada se broji kao jedna pogreška.

Pravopis. Kategoriju pravopisa, a što je razvidno u istraživanju Banković-Mandić (2012), lektori preskaču kada je riječ o procjenjivanju pisanja na nižim i srednjim razinama ovladanosti u smislu da pogreške ispravljaju, ali ih ne boduju. Ipak, smatramo da postoji minimum pravopisne preciznosti koji je i na razini A2 potrebno uključiti u procjenjivanje pisane proizvodnje. Pritom svakako treba imati na umu što je o pravopisnoj kompetenciji rečeno o hrvatskom A2 (Udier, 2017). U tom smislu očekuje se pisanje poznatih vlastitih imena i početka rečenice velikim slovom. To je važno istaknuti i zbog govornika onih jezika koji se koriste pismom u kojem se ne razlikuju veliko i malo slovo (npr. arapski, kineski), pri čemu su ta prijenosna odstupanja česta. Ujedno se u posljednje vrijeme primjećuje sve češće pisanje sastavaka bez rečeničnih znakova. Pretpostavlja se da je izostavljanje primjerice točke na kraju rečenice posljedica brzoga dopisivanja na društvenim mrežama, što nije slučaj samo u mlađe populacije. Stoga smatramo da bi i sustavno izostavljanje rečeničnih znakova trebalo uvrstiti u bodovanje pravopisa. Poteškoće pričinja i pisanje te razlikovanje palatala i skupina ije/je osobito s obzirom na materinski jezik polaznika. Ipak, s obzirom na to da su mnoga pravopisna pravila odviše složena da bi se eksplicitno poučavala na razini A2 u HIJ-u, potrebno je oprezno pristupiti bodovanju pravopisne kompetencije. Bodovanje je kao i za gramatiku, s tim da se za dva boda dopušta po pet „tipično pravopisnih“ i po pet pogrešaka u pisanju i razlikovanju glasova, za jedan bod od pet do deset u obje kategorije, dok više od deset pogrešaka u obje kategorije nosi nula bodova. Pritom se ponovljene pogrešno napisane riječi (npr. *maška* [mačka], *kuća* [kuća]) broje kao jedna pogreška jer to pokazuje sustavno

nepoznavanje pisanja tih riječi. Ako se sustavno početak rečenice i poznata vlastita imena ne pišu velikim slovom, to se računa kao jedna pogreška. Također, ako sastavak u više od pola rečenica nema rečenični znak na kraju, to bi trebalo računati kao jednu pravopisnu pogrešku.

Tablica 1.

Opisnik pisane proizvodnje na razini A2 u HIJ-u

SASTAVNICA	BODOVI	OPISNICI
1. KOMPOZICIJA	2	Sastavak je cjelovit. Zastupljeni su svi dijelovi kompozicije (uvod, razrada, zaključak) i razvidno raspoređeni. Rečenice su smisleno povezane. Koriste se semantički primjerena vezna sredstva. Koherencija i kohezija su ostvarene. Učenik uvodi nove motive, tj. na inovativan način povezuje ono o čemu piše sa svojim znanjem o svijetu.
	1	Nedostaje jedan dio kompozicije (npr. nema uvoda ili zaključka). Tekst je djelomično cjelovit. Dijelovi sastavka su djelomično razvidni. Ograničena je uporaba primjerenih veznih sredstava. Slijed misli je isprekidan, pa je koherencija narušena. Gramatička odstupanja ipak ne narušavaju koheziju u mjeri da je razumijevanje otežano do nerazumljivosti.
	0	Nema kompozicije. Tekst nije cjelovit. Dijelovi sastavka nisu razvidni, rečenice su napisane „kao struja svijesti“ ili kao natuknice i nabranje temeljnih oblika riječi samo radi dosezanja zadanoga broja riječi. Nema povezanosti između uvoda, razrade i zaključka ako ti elementi postoje. Tekst nije smisleno povezan (nema koherencije), a zbog previše gramatičkih odstupanja kohezija je narušena do mjere da je razumijevanje otežano do nerazumljivosti.
2. IZVRŠENOST ZADATKA	2	Sastavak je sadržajno dorečen. Ostvarena je tema i odgovoreno je na pitanja. Svi su dijelovi zadane teme relativno jednako razrađeni i obrazloženi. Rečenice su informativne – relevantne za temu. Tekst ima zadovoljavajući broj riječi (ili više od traženoga). Ako je bilo zadanih riječi koje je potrebno koristiti u tekstu, one su u potpunosti iskorištene s razumijevanjem i iskorišteno je više od 90 %).
	1	Sastavak nije u cijelosti sadržajno dorečen. Tema nije potpuno ostvarena jer je djelomično odgovoreno na pitanja. Sve rečenice nisu relevantne za temu (nisu informativne). Tekst je zbog pogrešaka mjestimično teško razumljiv. Tekst ima točno traženi broj riječi ili neznatno manje (5 do 10 riječi manje). Vidljivo je preuzimanje npr. rečenica iz teksta za provjeru razumijevanja čitanja ili tvrdnja za provjeru razumijevanja slušanja) ako je esej sastavni dio većega ispita u kojem se provjeravaju i druge vještine. Ako je bilo zadanih riječi koje je potrebno koristiti u tekstu, one su djelomično iskorištene s razumijevanjem i iskorišteno je od 60 do 90 % tih riječi.
	0	Tema je potpuno neostvarena pa je sadržaj nedorečen. Tekst je zbog pogrešaka vrlo teško razumljiv. Broj riječi je nedostatan – više od 10 riječi manje od potrebnoga broja riječi. Vidljivo je potpuno preuzimanje teksta predloška (ili se npr. s nerazumijevanjem preuzimaju rečenice iz teksta za provjeru razumijevanja čitanja ili tvrdnja za provjeru razumijevanja slušanja). Ako je bilo zadanih riječi koje je potrebno koristiti u tekstu, one su u potpunosti iskorištene s nerazumijevanjem ili uopće nisu korištene (iskorišteno je manje od 60 %).

3. RJEČNIK	2	Rječnik je bogat i odgovara kontekstu. Naučeni izrazi i fraze koriste se precizno. Izbor riječi i izraza poklapa se s onim što predviđa hrvatski A2 (Grgić, Gulešić Machata, ur. 2017) (ili nadilazi uobičajeno za razinu A2). Ne dominira rekurencija, koriste se primjerena kohezivna sredstva na primjeren način (npr. <i>i, a, također, jer, ili, ali, zato što, pa</i>). Tema je jasno uobličena dobrim izborom riječi. Dopušteno je do 5 pogrešno upotrijebljenih riječi.
	1	Rječnik je djelomično razvijen. Izbor riječi i izraza kreće se uglavnom u okviru naučenih fraza. Ponekad je uporaba riječi s obzirom na kontekst pogrešna (od 5 do 10 riječi se tolerira). Rečenice su pretežito ulančane. Uporaba kohezivnih sredstava je ograničena (obično se koriste <i>i i također</i>). Povremeno se javlja rekurencija. Tema je djelomično uobličena zbog navedenih nedostatnosti u sastavku.
	0	Vidljivo je leksičko siromaštvo i na razini pojedinih riječi ili loše usvojenosti i uporabe naučenih fraza. Često se mogu vidjeti krivo odabrane riječi u krivom kontekstu (više od 10 takvih riječi). Rečenice većinom nisu ulančane. Uporaba kohezivnih sredstava je loša (gotovo da je i nema). Česta je rekurencija. Misli su često nedovršene ili nejasne zbog pogrešne uporabe riječi, nenavođenja prave riječi i neuspjeloga objašnjavanja ukoliko se nije pronašla prava riječ. Tema uopće nije uobličena zbog navedenih nedostatnosti u sastavku.
4. GRAMATIKA	2, 1, 0	Do 5 gramatičkih pogrešaka 2 boda, od 6 do 10 gramatičkih pogrešaka 1 bod, više od 10 nula bodova. Kao jedna se pogreška broji samo ono što se ponavlja kao isto, npr. <i>ući u kući</i> [ući u kuću], tj. ako se <i>ući u kući</i> u sastavku ponavlja kao <i>ušao je u kući, ući će u kući, ulazim u kući</i> itd., broji se kao jedna pogreška u cijelom sastavku. Ako se nova riječ u istoj ulozi koristi pogrešno, to se smatra novom pogreškom. Također, ako se ista riječ u novoj ulozi koristi u istom obliku (<i>kući</i>), npr. <i>izišao je iz kući</i> ili <i>čekao je pred kući</i> računa se kao nova pogreška, u ovom slučaju dvije jer je riječ o dvjema različitim ulogama. Svaki se pogrešno konjugirani glagol smatra zasebnom pogreškom, osim ako se ne ponavlja isti glagol na razini istoga lica i oblika (vremena) npr. <i>čitim novine</i> [čitam novine], <i>čitim knjige</i> [čitam knjige], kada se broji kao jedna pogreška.
5. PRAVOPIS	2, 1, 0	Do 5 pogrešno napisanih riječi u smislu pisanja i razlikovanja glasova (npr. čalica, šaša, kniga, često, čitati) i do 5 pravopisnih pogrešaka u smislu pisanja velikoga i maloga slova za imena ljudi i poznatih gradova i zemalja te početka rečenice nose 2 boda, od 5 do 10 u obje kategorije nose 1 bod, a po više od 10 za jedno i za drugo nula bodova. Ponovljene pogrešno napisane riječi (npr. <i>maška</i> [mačka], <i>kuća</i> [kuća]) broje se kao jedna pogreška ma koliko puta bile pogrešno napisane jer to pokazuje sustavno nepoznavanje pisanja tih riječi. Ponovljene pogreške u smislu pisanja velikoga i maloga slova (npr. <i>kanada</i> [Kanada], <i>zagreb</i> [Zagreb]) također se broje kao jedna pogreška jer pokazuju sustavno nepoznavanje pravila o pisanju vlastitih imena. Ako sastavak u više od pola rečenica nema rečenični znak na kraju, računa se kao jedna pravopisna pogreška.

6. ZAKLJUČAK

Pisanje je vrlo složena jezična djelatnost pod utjecajem brojnih čimbenika. Podrazumijeva uporabu različitih metakognitivnih znanja, široko enciklo-

pedijsko znanje te dostupnost jezičnih sredstava, što obuhvaća znanje morfosintakse, leksika te znanje o koheziji i koherenciji kako bi se tekst oblikovao u smislenu i logičku cjelinu. U inojezičnom pisanju najviše poteškoća javlja se na nižim razinama zbog slabije razvijene jezične i komunikacijske kompetencije, što podrazumijeva neovladanost temeljnom morfologijom, uporabu čestotnijega vokabulara te ograničene resurse kojima se postiže koherencija. Razvidno je da korisnik na razini A2 u HIJ-u može napisati jednostavnije i kraće tekstove, obično linearne naracije vezane uz poznate teme od osobnoga interesa, pri čemu je vrlo česta rekurencija dok je uporaba tekstnih veznika ograničena. Stoga i procjenjivanje pisane proizvodnje na razini A2 u HIJ-u treba prilagoditi razini ovladanosti jezikom uzimajući u obzir i individualne karakteristike polaznika, kontekst ovladavanja jezikom, ali i vrstu procjenjivanja. Može se zaključiti da je procjenjivanje pisane proizvodnje na razini A2 ponešto zahtjevnije te je uputno imati razrađene kriterije kako bi procjenjivanje bilo što objektivnije.

Cilj ovoga rada bio je ponuditi opisnik koji je nastao na temelju pregledane literature, ali i višegodišnjega iskustva u radu s neizvornim govornicima na razini A2. U radu su prikazani deskriptori za procjenu kompozicije, izvršenosti zadatka, rječnika, gramatiku i pravopis s pripadajućim brojem bodova. Osim toga, donose se i preporuke o tome kada se sastavci ne procjenjuju. S obzirom na to da za razinu A2 u HIJ-u preporuka za procjenjivanje nema, razvijanje opisnika pisane proizvodnje može pridonijeti boljem razumijevanju razine ovladanosti pisanjem, širini i dubini jezičnoga znanja te objektivnijem i ujednačenijem procjenjivanju među lektorima, ali i poučavateljima hrvatskoga jezika u hrvatskim školama u koje su uključeni učenici kojima je hrvatski jezik strani. Na široj razini opisnik pisane proizvodnje na razini A2 predstavlja dobar temelj za razvijanje opisnika i na drugim razinama u hrvatskom kao inom jeziku.

LITERATURA

- Archibald, A. (2001). Targeting L2 writing proficiencies: instruction and areas of change in students' writing over time. *International journal of English studies*, 1(2), 153-174.
- Banković-Mandić, I. (2012). Kako vrednovati pisanu produkciju u učenju hrvatskog kao drugog i stranog jezika? U: L. Pon, V. Karabalić i S. Cimer (ur.). *Aktualna istraživanja u primijenjenoj lingvistici*. Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 353-361.
- Coombe, C. (2010). Assessing foreign/second language writing ability. *Education, Business and Society: Contemporary Middle Eastern Issues*, 3(3), 178-187.
- https://www.researchgate.net/publication/242342159_Assessing_foreignsecond_language_writing_ability

- Cvitanušić Tvico, J. i Nazalević Čučević, I. (2017). Opis razine A2 prema Zeroju: komunikacijska kompetencija, jezične aktivnosti i strategije, kontekst korištenja jezikom, tekst. U: A. Grgić i M. Gulešić Machata (ur.). *Hrvatski A2. Opisni okvir referentne razine A2*. FF press, 17-33.
- Čilaš Mikulić, M.; Đurđević, R. (2017, srpanj 7. – 8.). *Sitan vez ili o konstitutivnim i regulativnim načelima u pisanoj produkciji na hrvatskome kao inome jeziku* [izlaganje na konferenciji]. Stručno i znanstveno savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika, Zagreb. https://sites.google.com/view/sih-croatium/prethodni-sih-ovi#h.p_57Fwe8GAZ0mA
- De Beaugrande, R.-A. i Dressler, W. U. (2010). *Uvod u lingvistiku teksta*. Disput.
- Ferbežar, I., i Požgaj-Hadži, V. (2008). Kako izraditi jezični test. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 2(6), 165-182. <https://hrcak.srce.hr/34719>.
- Ghalib, T. K. i Al-Hattami, A. A. (2015). Holistic versus Analytic Evaluation of EFL Writing: A Case Study. *English Language Teaching*, 8(7), 225-236. https://www.researchgate.net/publication/279330119_Holistic_versus_Analytic_Evaluation_of_EFL_Writing_A_Case_Study
- Grgić, A., Gulešić Machata, M., Nazalević Čučević, I. (ur.). (2013). *Hrvatski B1 opisni okvir referentne razine B1*. FF Press.
- Grgić, A.; Gulešić Machata, M. (ur.). 2017. *Hrvatski A2. Opisni okvir referentne razine A2*. FF press.
- Jelaska, Z., i Cvikić, L. (2008). Procjenjivanje i vrjednovanje u hrvatskome jeziku. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 1(5), 115-125.
- Jelaska, Z., Banković-Mandić, I., Bašić, M., Bošnjak, M., Grgić, A., Gulešić Machata, M., Kolaković, Z., Lasić, J., Macan, Ž., Novak Milić, J., Trtanj, I. i Udier, S. L. *Hrvatski kao ini jezik: Ispitni katalog (B2)*, 2014. http://dokumenti.ncvvo.hr/HRV_INI_B2/Katalog_INI_hrv_b2.pdf
- Juričić, A. T. i Salak, T. (2018, srpanj 6. – 7.). *Vrednovanje pisanja na C1 razini HIJ-a* [izlaganje na konferenciji]. Stručno i znanstveno savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika, Zagreb. https://sites.google.com/view/sih-croatium/prethodni-sih-ovi#h.p_-y79_vBGvWZf
- Manchón, R. (ur.). (2009). *Writing in foreign language contexts: Learning, teaching, and research*. Multilingual Matters.
- Mikulec, A., i Carević, I. (2010). Vole li djeca u nižim razredima rad s tekstom u nastavi engleskoga jezika?. *Metodika: časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, 11(21), 225-233.
- Mildner, V. (2003). *Govor između desne i lijeve hemisfere*. IPC grupa.
- Modern Languages Division Council for Cultural Co-operation. (2005). *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*. Školska knjiga.
- Nazalević Čučević, I. (2017). Pragmatička kompetencija. U: A. Grgić i M. Gulešić Machata (ur.). *Hrvatski A2. Opisni okvir referentne razine A2*. FF press, 35-49.
- Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike: razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*. Alfa.
- Popović, D. (2020). Procjena i ocjena učeničkog pisanog stvaralaštva. U: A. Vešović Ivanović (ur.). *Naša škola. Put stvaralaštva – koraci ka uspjehu*. Zavod za školstvo Podgorica, 16-34. <https://www.gov.me/dokumenta/43f5021c-24eb-4a2a-ae40-14d1cbe8e048>

- Schoonen, R., Snellings, P., Stevenson, M. i Van Gelderen, A. (2009). Towards a blueprint of the foreign language writer: The linguistic and cognitive demands of foreign language writing. *Writing in foreign language contexts: Learning, teaching, and research*, 77-101.
- Silva, T. (1993). Toward an understanding of the distinct nature of L2 writing: The ESL research and its implications. *TESOL quarterly*, 27(4), 657-677.
- Težak, S. (1998). *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 2*. Školska knjiga.
- Udier, S. L. (2017). Gramatička kompetencija u hrvatskome kao inome jeziku na razini A2. U: A. Grgić i M. Gulešić Machata (ur.). *Hrvatski A2. Opisni okvir referentne razine A2*. FF press, 135-153.
- Udier, S. L. (2017). Pravopisna kompetencija u hrvatskome kao inome jeziku na razini A2. U: A. Grgić i M. Gulešić Machata (ur.). *Hrvatski A2. Opisni okvir referentne razine A2*. FF press, 211-215.
- Visinko, K. (2010). *Pisanje: jezično izražavanje u nastavi hrvatskoga jezika*. Školska knjiga.

Assessing written production at the A2 level in Croatian as a foreign language

Antonia Ordulj

Ranka Đurđević

Written language production, whether in first language learning or foreign language acquisition, varies in difficulty due to students' individual differences and their cultural backgrounds. Writing in a foreign language should be viewed as a separate field because it differs from writing in one's native language not only in terms of topic planning and development but also in numerous characteristics of written language (e.g., fluency, accuracy, structure) and language proficiency, the latter including mastery of language norms and vocabulary (Silva 1993). Since writing in a foreign language is an extremely complex activity influenced by numerous factors, the assessment of written production is equally complex, which calls for predefined assessment criteria.

At lower levels of foreign language proficiency, writing is more demanding because resources are limited, and there is not much room for improvisation. Students often rely on their native language, and sometimes even on a mediator language, most commonly English. Due to these complexities, assessing writing at lower proficiency levels is somewhat more demanding.

Based on relevant literature and years of experience, this paper aims to offer a feasible descriptor for assessing written production at the A2 level in Croatian as a foreign language (CFL).

Keywords: writing, first language, foreign language, writing in Croatian as a foreign language, A2 level, assessment of written production.